

shakespeare

**beğendiğiniz bedenlere
hayalinizdeki ruhları
koyup, adına aşk
diyorsunuz!**

Tüm zamanların en büyük âşığı

DESTEK YAYINLARI: 1276

FELSEFE: 29

**SHAKESPEARE / BEĞENDİĞİNİZ BEDENLERE HAYALİNİZDEKİ
RUHLARI KOYUP, ADINA AŞK DİYORSUNUZ!**

Yayına Hazırlayan: Tuğba Sarıınal

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştı
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Mayıs 2020 (2.000 Adet)

3.-4. Baskı: Haziran 2020

5. Baskı: Eylül 2020

6. Baskı: Kasım 2020

7. Baskı: Şubat 2021

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-840-4

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Nazlı Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

shakespeare

beğendiğiniz
bedenlere
hayalinizdeki ruhları
koyup, adına aşk
diyorsunuz!

Tüm zamanların en büyük âşığı

Yayıma Hazırlayan: Tuğba Sariünal

DESTEK
yayıncılık

*“Çok başarılı olduğum
günler de oldu,
dibe vurduğum da.
Sevgi dolu değilim,
nefret dolu da.
Barışçuyım, biraz da savaşçı.
Biraz güçlüyüm,
biraz zayıf.
Biraz iyiyim, biraz kötü.
İyi? Kötü?
İnsanım.”*

Giriş

Üzerinde güneş batmayan bir yazarın sanat hayatına yorum katmaya çalışmak, şüphesiz en iyi eleştirmenlerin bile zorlandığı bir durumdur. Okuyana sınırsız gibi gelen kelime hazinesi, yakaladığı şiirsel dil, pek çok cümlesinin birden fazla anlama denk düşmesi ve insanın içinde gizli olana dair yaptığı vurgular, kendi döneminin, sonrasının ve günümüzün özeti gibidir adeta. Yüzlerce yıl önce yaşamış bir insanın uzay çağında hayatını sürdüren bir diğerini anlatabilmesi mümkün müdür? Söz konusu Shakespeare olduğunda hepsi mümkündür. Zor olan onu anlatabilmektir. Tıpkı *Macbeth*'te de söylediği gibi “*Yapmakla olup bitseydi bu iş, hemen yapardım, olup biterdi.*”

Hece ölçüsündeki muazzam yeteneğiyle en basit görünen olayları bile inanılmaz bir üslupla anlatır. Evrensel olanı kişiselle, kişisel olanı evrenselle bütünleştirir.

O sadece bir şair ve yazar değil, kelimelerle insanın ruhuna fısıldayabilen bir dâhidir.

Seçtiği konular insanın deneyimleri üzerinedir, tıpkı hayat gibi.

Karakterlerinin hepsinde derin bir yakarış vardır, tıpkı insan gibi.

Olaylar değişirken, aciziyeti sorgulatan bir kavram belirir, tıpkı kader gibi.

Yalanlar, hırs ve açgözlülüğün doğasına inince bir şey görünür, tıpkı gerçek gibi.

Kendine giden yolun sağlamasını yaptırır izleyiciye, tıpkı oyun gibi.

Oyunun içinde gizli olanları kendinde görür insan, tıpkı doğum gibi.

Yaşamın sonsuz olduğu bir yer hayal ettirir, tıpkı ölüm gibi.

Bir kez bile olsa kendine, hayata ve evrene dair soru sormuş herkesin Shakespeare'i tanınması dileğiyle...

Tuğba Sarıünal

*“Tüm dünya
bir sahne
ve tüm erkek ve
kadınlar yalnızca
bিরer oyuncu
çıkışları ve girişleri
var hepsinin
ve herkes kendi
rolünde birçok
bölüm oynar...”*

Shakespeare Kimdir?

Dünyanın gelmiş geçmiş en büyük oyun yazarı olarak kabul edilen Shakespeare'in yaşamöyküsü hakkında çeşitli bilgiler mevcut olsa da birçoğu şehir efsanesi sayılmanın ötesine geçememiştir. Shakespeare adının mahlas olduğunu düşünenler, gizli bir kimliğin yazılarını Shakespeare'e yayımlaması için verdiğini söyleyenler ya da pek çok kişiye ait oyunları satın alıp kendi adıyla dünyaya duyuran bir tüccardan bahsedenler... Metinleri en fazla dile çevrilen ve sadece Elizabeth dönemi İngiltere'sinin değil tüm dünyanın en çok okunan yazarı olan Shakespeare, 23 nisan 1564'te Avon Nehri kıyısındaki evlerinde dünyaya gelmiştir. Bu sebeple "Avon Ozanı" olarak da anılmıştır. Babası John Shakespeare varlıklı bir tüccar, annesi Mary Arden ise toprak sahibi bir ailenin kızıdır. Otoriter ve çocuklarına karşı katı disiplin uygulanan babasına rağmen Shakespeare'in duygusal gelişiminde annesi Mary'nin büyük katkısı olduğu düşünülür.

Yazdığı kadın karakterler, dengeli tavırları, kıvrak zekâları ve büyüleyici özellikleriyle dikkat çekmektedir. Bu konuda annesi Mary'yi fazlasıyla gözlemlediği ve ondan esinlendiği söylenmektedir.

Ailesinin sekiz çocuğundan üçüncüsü olan Shakespeare, Latince eğitimin esas alındığı Stratford'un nitelikli bir okulunda eğitim görmüş, daha o yıllarda büyük yazarların eserlerini okumaya başlamıştır. Üniversite eğitimi almayan Shakespeare, 1582'de komşularının kızı Anne Hathaway ile evlenmiş, çiftin bu evlilikten üç çocukları olmuştur.

1592 yılında Londra tiyatro camiasında adını duyurmaya başladığı bilinse de bu sürece kadar hayatını nasıl geçirdiğiyle ilgili aradaki on yıllık zamana dair hiçbir kaynakta bilgi bulunmamaktadır. Yazmaya nasıl başladığı, ilk eserini nerede ürettiği, bu konuda kimlerden fikir aldığı tamamen muamma olarak kalmıştır. Annesi, babası, karısı ve çocuklarının okuma yazma bilmediği kaynaklarda mevcutken, Stratford'da yaşayan hiç kimse, Shakespeare'in yazar kimliğine dair fikir sahibi değildir.

Üniversite okumadığı ve taşradan geldiği için, dönemin ünlü yazarlarından Robert Green tarafından taşlanmış ancak bu alaylı yaklaşım Shakespeare'in daha hızlı ünlenmesine neden olmuştur. Şansı tam açılmışken İngiltere'de veba salgını baş göstermiş ve Londradaki tüm tiyatrolar aniden kapatılarak halk evlerinde karantinaya alınmıştır. Bu süreçte ilk şiirlerini yayımlatmayı başaran

Shakespeare'in, 1594'te tiyatroların yeniden açılmasıyla yazdığı oyunlar, Lord Chamberlain's Men adındaki tiyatro grubu tarafından oynanmıştır. Kendisinin de bu gruba dahil olup oyunlarda aktif olarak rol aldığı bilinir ve uzunca bir süre sadece bu grup için eserler üretmiştir. 1610 yılında memleketi Stratford'a dönene kadar oyunlardan elde ettiği gelirle, hem Londra'da hem de Stratford'da hatırı sayılır bir servetin sahibi olmuştur. Büyükşehirde asi ve başına buyruk bir sanatçı olarak yaşam süren Shakespeare, memleketinde saygın bir taşra beyefendisidir.

Eserlerini ürettiği yıllarda İngiltere tam bir değişim ve dönüşümün eşiğindedi. Halk arasında derin bir sosyal ayırım mevcuttu ve Kraliçe I. Elizabeth halen Tanrı'nın yeryüzündeki vekili sayılıyordu. Yönetimdeki çürüme ve halkın çektiği eziyeti dile getirmek büyük suçlardandı. Ancak hiçbir yasa fikirlere hükmedecek kadar güçlü değildi ve ortaçağdan kalma bu esrik düzen adalet arayışındaki insanlar tarafından sorgulanmaya başlamıştı. Reform hareketi Papalık'ın, parlamento da kraliyetin mutlak otoritesine zarar veriyordu. Bir yandan yeni ülkelerin keşfi ve ulaşımın artmasıyla tüm dünyadaki kitapları İngiltere'de bulabilmek mümkün hale gelmişti. Eğitim ciddi oranda yükselirken fakir kesim de artık kitaplara ulaşabiliyordu.

Özellikle Montaigne'in 1603'te İngilizceye çevrilen *Denemeler* kitabı bir anda popüler olmuş ve neredeyse tüm halk tarafından okunmaya başlamıştı. Plautus,

Terentius ve Seneca'nın Latince oyunları üniversitelerde okutuluyor, çeviri ve uyarlamaları okullarda oynanıyordu. Bununla birlikte kökeni ortaçağ mucize oyunlarına dayanan güçlü bir yerli tiyatro geleneği vardı. Okuyan, izleyen, anlayan ve sorgulayan halk düzene başkaldırırken, Shakespeare de sanat aracılığıyla direnişe destek veriyordu. I. James döneminin huzursuz, güvensiz ve kuşkucu dönemini yansıttığı oyunları bunun en güzel örneklerindendir.

Günümüze ulaşan 11 trajedi, 17 komedi ve 7 tarihsel konulu oyunu, 154 sonesi ve iki uzun öyküsü bulunmaktadır. BBC'nin yaptığı "1000 Yılın Dâhileri" anketinde Newton, Churchill gibi isimleri geride bırakan Shakespeare, şüphesiz en ünlü edebiyat dâhisi sayılmaktadır. Britanyalıların konuştuğu Cermenik ve ilkel Anglosakson diline 3000'den fazla kelime kazandırarak dünyanın en gelişmiş kelime hazinesine sahip dillerinden birisi olmasını sağlamıştır.

Yapıtlarının büyük başarılar ve üne kavuşmasının en büyük nedeni insan doğasını, psikolojik altyapısını ve davranış incelemelerini, beş yüz yıl sonrasına bile uyarlanabilecek bir dâhilikle ve dilindeki büyümlü şiirselliğe rağmen yalın bir şekilde sunmasıdır. 1616 yılının 23 Nisan günü veba salgını sebebiyle ateşli bir hastalıktan hayata gözlerini yuman Shakespeare, yalnızca yazım dilinde değil zamanın ruhunu yakalamakta da ustadır. Holy Trinity Kilisesi'ndeki mezarı başına taş levhadan oyulan kitabesinde ise şöyle yazar:

“Güzel arkadaş, İsa aşkına bir dur da sakın
Eşmeden örtüsünü üstümdeki toprağın.
Bu taşları koruyan her kim olursa kutsansın
Kemiklerimi yerinden oynatana ise lanetler yağsın.”

Neticede Shakespeare’in kim olduğuna dair karmaşık bilgiler içeren kaynaklar mevcut olsa da, onu en iyi anlatan şey şüphesiz ki yazdıklarıdır. Nasıl demişti *On İkinci Gece*’de:

“Kimliğimi ve ne olduğumu başarıyla
gizlemem sadece amacıma hizmet etmek içindir.”

*“Yarayla
alay eder,
yaralanmamış
olan.”*

– W. Shakespeare

Romeo ve Juliet

“Ah, oyuncayıym ben yazgının.”

Shakespeare, şüphesiz en trajik ve olağanüstü aşk hikâyesini bu eserinde anlatır. Oyunu izlememiş ya da metinleri okumamış insanlar bile bu iki âşığın ismini bilir. Tüm dünyada büyük yankı uyandıran, aradan geçen yüzlerce yıla rağmen günümüz insanında bile karşılık bulan ve dâhice kaleme alınmış olan oyun; operaya, baleye, sinemaya da uyarlanmıştır. Romeo ve Juliet’in hikâyesi, ilk olarak 1476 yılında İtalyan yazar Masuccio Salernitano tarafından kaleme alınır. Ardından 1562’de Arthur Brooke’un, “Romeus ve Juliet’in Trajik Hikâyesi” adlı şiiri yayımlanır. Shakespeare’in eserinin ana kaynağının da bu şiir olduğu düşünülür.

Eserdeki konu, yeniden doğuş anlamına gelen “Rönesans” döneminde geçmektedir. Rönesans sanatçılarının ve düşünürlerinin, resimde, mimaride, felsefede esas aldığı denge, uyum ve simetri bu eserde de vardır. Shakespeare bir bilimadamı, kuramcı ya da akademisyen olmamasına rağmen içinde yaşadığı çağın sarsıcı atmosferini okura en güzel şekilde yansıtabilen usta bir yazardı. İyilik ve kötülüğü, denge ve bozulmuşluğu, düşmanlık ve barışı, aşk ve savaşı, yani özetle zıt kavramları tek bir eserde başarıyla harmanlardı.

Romeo ve Juliet oyununda işlenen anafikir aşk gibi görünse de, yazar aslında daha derin düşünmeye sevk eder oyunun muhatabını. Eser, Romeo'nun gözünün önünden bir an bile ayırmak istemediği bir kadına çılgınlar gibi âşık olmasıyla başlar. Ancak bu kadın tahmin ettiğimiz gibi Juliet değil, Rosalind adında başka bir karakterdir. Romeo Rosalind'i görme umuduyla, Juliet'in ailesinin düzenlediği baloya katılır. Ancak iki gencin ailesi birbirine çok uzun yıllardır düşmandır. Oyunun girişinde izleyiciye şöyle seslenir yazar: “*Sahnemizi açtığımız şu güzel Verona'da soylulukta birbirine denk iki aile, eski bir kin yüzünden kavgaya tutuşur da, lekelenir yurttaş eli yurttaş kanıyla.*”

Rosalind için baloya giden Romeo, Juliet'i dans ederken görünce çılgın bir aşka tutulur. Yani eser, Romeo ve Juliet'in aşkıyla başlamaz. Bir diğerini görünce eski aşkını unuttur Romeo. Aşk böyledir demek ister Shakespeare; gelir, geçer. Eğer çok ciddiye alınırsa da öldürür. “*En iyi*

şey bile, güzel kullanıştan yoksunsa gerçek sonuçtan kaçıp ulaşır kötülüğe.” Ve “Acılar da öyledir...” diye ekler.

“Yeni bir ateş söndürür başkasının yaktığını, yeni bir acıyla hafifler eski bir ağrı.”

Her şeyde bir denge olması gerektiğine değinir en çok. Aşk, sevgi, bağıllık gibi kutsal sayılacak evrensel duygular bile fazlalığıyla zehirler insanı. Kendi içinde dengeleyemediğin bir duyguyla ilgili, karşındakinden medet umamazsın. Bu sadece köpürtmek olur içindeki canavarı. Teslimiyet güzeldir ancak aşk deliliğe en yakın çizgide yürütür insanı. İmkânsızlıktan beslenir en çok. Aklın hükmünü yitirdiği ve algılanan tüm boyutların dışında yaşanan derin bir haz halidir. Oysa kontrolden çıkan her duygu insanı kontrol etmeye başlar. Bu andan sonra peşinden koşulan şey sevgili değil, kişinin kendini mutlu hissettiği haz halidir ve peşinden yeterince uzun koştuğunuz her şeyin bağımlısı olursunuz. Nihayetinde yaşamak kavramı sadece sevgiliyle özdeşleşir. O yoksa hayatın değeri de yoktur. Ölümü göze almak, çılgınca-sına seven âşıklar için çok kolaydır. Yani kutsal gördüğümüz bir kavram bile kişiye akılsızca bir karar verdirip, anlık hazlarının kölesi yaparak onu kötü bir sonuca götürebilir. Oysa dengesi bulunabilse, zararlı görünen şeyler de fayda içerir. Bunu da şöyle anlatır Shakespeare:

“Yeryüzünde yaşayan en zararlı şey bile, özel bir yarar taşır bu yeryüzüne. En yararlı şey bile yanlış